

NFU RAPPORT

Information från Nordiska Finansanställdas Unions Baltikumprojekt, besök i Vilnius den 22-23 juni 2004

Genombrott i Litauen – men mycket återstår

Ramunas Markauskas, Aldona Bernataviciene och Asta Stirbiene är fackligt företroendevalda på Litauens största försäkringsbolag Lietuvos Draudimas.

– Ett genombrott. Äntligen börjar vårt arbete i Baltikum ge resultat.

Det säger NFU:s generalsekreterare Jan-Erik Lidström efter att ha varit på fackligt möte med anställda på Litauens största försäkringsbolag.

Fackklubben har funnits i några år och har drygt 100 medlemmar. Man förhandlar nu om sitt andra kollektivavtal.

Men även om företagsledningen är en av de få inom baltisk finanssektor som respekterar facket finns ett stort missnöje bland personalen.

– Det är bra att ni kommer hit från andra länder och intresserar er för hur vi har det. Då kanske ledningen förstår att det inte bara är några få kvinnor som sitter och gnäller över sina problem, då kanske de börjar lyssna.

Det säger Aldona Bernataviciene och hennes kollega Asta Stirbiene nickar instämmande. De arbetar som försäk-

ringssäljare eller ”agenter” på Litauens största försäkringsbolag Lietuvos Draudimas.

Båda är också lokala fackliga förtroendemen, Aldona i huvdstaden Vilnius och Asta i Klaipeda.

NFU Rapport träffar dem på ett fackligt möte i Vilnius strax före midsommar. Ett 20-tal förtroendevalda från he-

la landet har samlats för att diskutera framtiden.

På programmet står också en introduktion av NFU, som sedan tio år bedriver ett projekt för att stödja facklig organisering i Baltikum, och en genomgång av systemet med europeiska företagsråd.

Forts. på sidan 2

Bolaget tror inte att vi skulle anstränga oss om vi hade fast lön

Forts. från sidan 1

Lietuvos Draudimas var tidigare ett statligt företag och har fortfarande en dominerande ställning i landet. 1995 började bolaget privatiseras och 1999 köptes det upp av danska Codan. Det var också då fackföreningen bildades.

Bättre förr

Enligt Aldona, som jobbat i bolaget sedan 1991, var det bättre förr:

– Då fanns ingen fackförening, men det behövdes inte då. Sedan Codan tog över har det försämrats steg för steg, det gäller framför allt lönerna.

Aldona har varit fackligt aktiv sedan föreningen i Vilnius bildades i december 1999. Men det är svårt att rekrytera medlemmar, framför allt bland kontorspersonalen, säger hon. Det går lättare bland agenterna.

Det är den äldre Aldona som pratar mest. Asta från Klaipeda har bara varit anställd i två och ett halvt år och blev fackligt aktiv först i år.

Agenternas inkomst baseras helt och hållet på hur många försäkringar de säljer. Den statliga minimilönen i Litauen är 450 litas eller mellan 1100 och 1200 kronor i månaden. Om man inte lyckas få ihop så mycket i provision täcker bolaget upp mellanskillnaderna.

Aldona är rejält missnöjd med lönesystemet.

Asta Stirbiene och Aldona Bernataviciene arbetar som försäkringssäljare eller "agenter" på Litauens största försäkringsbolag Lietuvos Draudimas. Sedan danska Codan köpte företaget har allt försämrats, steg för steg, tycker de.

– De som inte kommer upp i minimilönen får reprimander av arbetsgivaren. De får höra att de är inkompetenta och ledningen försöker göra sig av med dem, berättar hon.

Vill ha fast lönedel

En normal månad kommer Aldona och Asta upp i cirka 1 000 litas eller 2 500 kronor, vilket är det samma som medellönen i Litauen. De skulle hellre vilja ha ett system med en fast lönedel.

– Då skulle jobbet vara mindre stressigt. Man skulle känna en trygghet och vara mer motiverad. Facket har försökt förhandla om detta, men vi får ingen reaktion. Bolaget

tror inte att vi skulle anstränga oss om vi hade fast lön, jag tror precis tvärtom, säger Aldona.

Säljarna har heller ingen reglerad arbetstid och ingen permanent arbetsplats att gå till. Alla försäkringar tecknas vid personliga möten. De får använda företagets telefoner för att boka in tider, men de får inte ringa till mobilnummer. Ofta måste de jobba sent på kvällarna för det är då eventuella klienter har tid att träffas.

Aldona beskriver det som ett "slavsyndrom".

– Vi måste få till bättre villkor. Som det är nu slutar många på grund av de dåliga arbetsförhållandena, säger hon.

"Äntligen börjar vårt arbete i Baltikum

NFU:s generalsekreterare Jan-Erik Lidström är mycket nöjd med besöket i Vilnius. Äntligen ser de nordiska förbundens arbete för att organisera fackföreningar i Baltikum ut att bära frukt.

– Det här var något av ett genombrott. Vi mötte en stor grupp anställda som var engagerade och intresserade av att jobba fackligt. Det känns som om detta kan vara grunden till en större facklig organisation för försäkringsanställda i Litauen, säger Lidström.

Nordiska banker och försäkringsbolag har länge varit aktiva i de baltiska länderna. Sedan tio år driver också NFU ett projekt för att hjälpa kollegerna där att bilda fackföreningar.

Dubbelt intresse

NFU-förbundens intresse av att organisera kollegerna på andra sidan Östersjön är dubbelt.

I grunden finns solidaritetsskäl, men det finns också ett egenintresse av att förbättra villkoren för de anställda där för att förhindra att bolagen flyttar jobben dit av kostnadsskäl.

Det är inom försäkringsbranschen man nu kan börja skönja vissa framgångar. De främsta exemplen är If i Estland och Codanägda Lietuvos Draudimas i Litauen. Där finns nu fackföreningar med drygt 100 medlemmar.

Däremot går det fortfarande trögt att organisera de anställda i de nordiska storbankerna, av vilka de flesta funnits på plats i Baltikum i flera år.

– Vi har haft många möten där över tidigare och då har det alltid kommit färre än vi har förutsett. Den här gången var det tvärtom. Dessutom kunde vi utan problem ha mötet på arbetstid, säger Lidström.

Ramunas Markauskas hjälper till att bilda nya klubbar: Många vill vara med men få vågar bli ledare

Fackföreningen i det Codanägda litauiska försäkringsbolaget

Lietuvos Draudimas är bara knappt fem år gammal och har med våra mått mätt en låg organisationsgrad.

Av uppemot 2 000 anställda är bara drygt 100 med i facket.

Ändå är detta den klart största fackföreningen inom litauisk finanssektor. Den har även lyckats få till stånd ett relativt innehållsrikt kollektivavtal.

Mycket av detta är Ramunas Markauskas förtjänst. Under senare år har han rest runt i landet, träffat försäkringstjänstemän och försökt få dem att bilda klubbar.

Inte anställd

Ramunas är inte anställd på företaget. Han arbetar närmast ideellt på deltid med facklig verksamhet och har av medlemmarna på Lietuvos Draudimas valts till huvudförtroendeman.

– Det är ett ganska vanligt system här att fackets ledare inte finns på arbetsplatsen. Många vill gärna vara med i facket, men få

vill bli ledare av rädsla för att hamna i konflikt. Därför behöver man stöd utifrån, säger han.

Hittills har det varit ett krav att det finns en klubb på företaget för att kunna gå med i facket. Men på Vilniusmötet i juni beslutade man öppna även för individuellt medlemskap.

Ramunas räknar med att detta ska leda till att medlemstalet kommer att stiga. På sikt hoppas han att man även ska kunna bilda ett nationellt förbund för hela finanssektorn.

Ramunas påpekar att det fortfarande är

Först och främst behöver vi moraliskt stöd

Ramunas Markauskas hoppas på ett nationellt förbund för hela finanssektorn.

många som inte känner till sina rättigheter enligt den nya litauiska arbetsrättslagstiftningen, som bland annat säger att fackliga ledare inte får utsättas för repressalier.

Å andra sidan, påpekar han också, är villkoren inom försäkringsbranschen bättre än i många andra branscher, vilket kan bidra till att man inte anser sig behöva facket.

Medellönen för försäkringstjänstemän är ungefär 2 500 kronor i månaden, vilket är i nivå med genomsnittet för litauiska löntagare i allmänhet.

Första kollektivavtalet

I juni 2002 signerades det första kollektivavtalet på Lietuvos Draudimas. Det är ett tunt häfte på elva sidor, men med en hel del substantiellt innehåll.

Ett viktigt inslag är att fackets företrädare har rätt till sammanlagt 50 dagars ledighet för fackliga aktiviteter.

Det var denna paragraf som gjorde det möjligt att samla så många under arbetstid i Vilnius i juni.

Avtalet innehåller också tvistelösningsprocedurer, arbetsmiljööregler och rutiner vid olycksfall samt en rad olika sociala och andra förmåner.

Exempelvis har man extra ledighetsdagar vid bröllop, vissa jämna födelsedagar, bröllop och begravning. Vid dödsfall i familjen utgår även en extra utbetalning på 2500 kronor.

Man har också möjlighet att få förmånliga lån och man har rabatt på försäkringar och vissa semesterresor.

Kräver fast lönedel

– Vi ska nu förhandla om ett nytt avtal. Vårt främsta krav är att få in en fast lönedel. Vi har inte fastställt något bestämt belopp, men kanske bör det hamna på två tredjedelar av medelinkomsten, säger Ramunas.

Vad väntar ni er i framtiden av kollegerna inom NFU?

– Först och främst ett moraliskt stöd. Vi lär också behöva praktisk hjälp med att arrangera olika aktiviteter, säger Ramunas Markauskas.

ge resultat”

Under mötet framförde de litauiska kollegerna önskemål om ytterligare insatser för att lära sig mer om förhandlingsteknik och annat fackligt arbete.

Oviss framtid

Men NFU-projektets framtid är oviss, eftersom biståndsmedel till Estland, Lettland och Litauen egentligen ska upphöra nu när dessa länder blivit EU-medlemmar.

– Jag tycker ändå att våra förbund och klubbar ska kunna ställa upp med personal och pengar för att tillmötesgå deras önskemål, säger Jan-Erik Lidström.

Vd förutspår personalminskningar för att möta hårdare konkurrens

– Vi är Litauens största försäkringsbolag och det kommer vi att fortsätta vara. Men i ett längre perspektiv kommer vi att behöva minska på personalen. Det är en tuff tid nu, det dyker upp många nya, små och aggressiva bolag, säger Kestutis Serpytis, vd på Lietuvos Draudimas.

Ja, försäkringsmarknaden i Litauen befinner sig under stark och snabb omvandling, det gäller både för bolag, anställda och kunder.

– För 13 år sedan levde vi fortfarande under Sovjetsystemet. Vi var fattiga men ganska trygga, staten tog hand om allt. Nu måste vi ta hand om oss själva, om vår familj och våra barn, våra bilar och andra ägodelar.

Vi behöver en revolution

– Det betyder en växande marknad för försäkringar. Därmed har det dykt upp många nya bolag. Vi får räkna med att antalet bolag minskar, men att affärerna ändå ökar i takt med att marknaden blir mer och mer mogen.

Serpytis sticker inte under stol med att det krävs stora förändringar även i det egna bolaget.

Lietuvos Draudimas vd Kestutis Serpytis, ser inga fel på lönesystemet: – Ju mer du levererar, desto mer tjänar du.

– Jag är en fredlig man och gillar inte bråk, men vi skulle behöva en revolution. Vi måste se över varje del av bolaget. I många avseenden är vi fortfarande ett statligt bolag, säger han.

Bra relationer med facket

På Lietuvos Draudimas finns det till skillnad från andra bolag en fackförening. Man har också tecknat ett kollektivavtal för de anställda.

– Jag tycker att vi har bra relationer. Det är bra för ledningen att ha en fackförening

att prata med. Vi försöker lösa problemen genom att tala med varann och inte genom att slåss, säger Serpytis.

Därmed inte sagt att man är överens om allt. Facket vill till exempel ändra det nuvarande prestationsbaserade lönesystemet för försäkringssäljarna. 100 procent av agenternas lön är provision. De vill hellre ha ett system där de vet vad de tjänar månad för månad.

Inget dåligt lönesystem

– Jag tycker inte att vårt lönesystem är dåligt. Det handlar om mätbarhet. Båda parter känner till spelets regler. Ju mer du levererar, desto mer tjänar du, säger Serpytis och fortsätter:

– Om en agent inte får ihop till den statliga minimilönen måste vi ändå betala mellanskillnaden. Vad betyder det? Jo, helt enkelt att vi tar pengar från hans eller hennes kollegor. Vi har ingen extrapott att ösa ur.

Det finns också ett missnöje med de långa arbetsdagarna. Kommentar?

– Jag har också långa arbetsdagar och klagar ständigt, säger Serpytis och skrattar.

– Våra agenter har ingen reglerad arbetstid, de kan jobba hur länge de vill. Men visst, det är säkert lättare att få tag på klienter under kvällstid så de kanske väljer att jobba då och sova längre på morgnarna. Det verkar vettigt.

SEB VILL KÖPA CODANS LIVFÖRSÄKRINGSDEL

Förändringstakten inom finanssektorn är hög. Fusioner och uppköp av konkurrerande bolag är vanligt förekommande. Inte minst i Baltikum har nordiska banker och försäkringsbolag varit mycket aktiva.

NFU:s resa till Vilnius i juni blev en direkt illustration till denna höga aktivitet. Lietuvos Draudimas ägs av danska Codan. Meningen var att ordföranden i DFL:s personalförening vid Codan, Christian Sletten,

skulle närvara. Men strax före avresan från Köpenhamn blev Sletten kallad till ett möte där förtrolig information skulle ges. Sletten var tvungen att inställa resan.

Medan mötet pågick i Vilnius avslöjades att svenska SEB har för avsikt att köpa livsförsäkringsdelen i Codan. Affären väntas bli klar under tredje kvartalet när danska finansinspektionen och EU:s konkurrensmyndighet gett klartecken. Hur af-

fären påverkar verksamheten i Litauen är än så länge oklart.

Codan ingår i den brittiska koncernen Royal & Sun Alliance. Därför var även irländaren John O'Brien på plats i Vilnius för att berätta om systemet med europeiska företagsråd.

I företagsrådet träffas representanter för fackföreningar och företagsledning från de länder där koncernen har verksamhet. Royal & Sun Alliances företagsråd har representanter från

Storbritannien, Irland, Tyskland, Italien, Sverige, Norge och Danmark, men ännu inte från Lettland och Litauen där bolaget också är verksam.

O'Brien informerade om hur systemet fungerar och uppmanade litauerna att trycka på för att få komma med i företagsrådet. Efter NFU-besöket har det blivit klart att företagsledningen och facket på Lietuvos Draudimas kommer att delta i företagsrådets kommande möte.